

Stortinget må øke kommunesektorens frie inntekter

Den økonomiske situasjonen er meget krevende for mange kommuner og fylkeskommuner. Flertallet av kommunene svarer i en undersøkelse fra KS at de ligger an til svakere resultater enn budsjettet. Anslagene for resultatet i år er likevel bedre enn i fjor. Bedringen må ses i sammenheng med tiltak i kommuner og fylkeskommuner og inntektsvekst inn i 2025.

Netto driftsresultatet for kommunene samlet forventes å ende i pluss i år, men langt under det anbefalte nivået. Også fylkeskommunene ligger an til å få et resultat som er betydelig lavere enn det anbefalte nivået. Det er stor strekk i laget. Vel en av ti kommuner hadde ved inngangen til 2025 ikke lenger noen bufferkapital.

Kommunesektoren har stått og står fortsatt overfor store omstillinger. Det blir færre barn og unge og mange flere eldre over 85 år. I beregningene av merkostnadene av den demografiske utviklingen legges det til grunn at kommunene og fylkeskommunene umiddelbart reduserer eller øker tilbudene i takt med endringene i ulike aldersgrupper. I 2026 forventes det at kommunene netto flytter 1,8 milliarder kroner fra oppvekstsektoren til omsorgstjenester. Dette er svært krevende endringer både lokalpolitisk og økonomisk. Utfordringene forsterkes av at kommunene må oppfylle bemanningsnormer på hvert hovedtrinn på den enkelte skole.

Behovet for store endringer vil fortsette i årene framover. De må gjennomføres i en tid hvor det er mangel på kompetent arbeidskraft og stramme budsjetter. Det er avgjørende å øke det lokale handlingsrommet til å gjennomføre endring og omstilling.

KS' landsstyre er bekymret for at den krevende økonomien i mange kommuner og fylkeskommuner fører til kutt i tjenester som ikke er lovpålagte, men som likevel er svært viktige.. Det gjelder blant annet mange gode tiltak for å forebygge utenforskap, ensomhet og psykisk uhelse. Kutt vil ramme både barn, unge og eldre, og konsekvensene kan bli større utfordringer i framtiden.

Kollektivtransporten må styrkes

Fylkeskommuner varsler om krise i kollektivtransporten. Nye busskontrakter har en prisvekst på om lag 30 prosent, og veksten i de frie inntektene er langt fra nok til å dekke den. Prisveksten skyldes blant annet svakere krone, høye rentekostnader, høye drivstoff- og energikostnader, mangel på kvalifisert arbeidskraft økt sykefravær og overgang til nullutslippsteknologi. Fylkeskommunene har varslet om rutekutt og økte billettpriser for å finansiere de økte kostnadene. Hvis det nasjonale målet om mer kollektiv transport og mindre klimautslipp skal nås, må fylkeskommunenes frie inntekter økes betydelig. Det er nødvendig at de økte kostnadene til kollektivtransporten (buss, hurtigbåt og ferge) kompenseres.

Infrastruktur på sikres

Infrastruktur som bredbånd, fylkesveier, bruer og finansiering av ferger må sikres. Nå er vi snart i mål med utbygging av bredbånd og dette må fullføres for å sikre hele landet tilgang. Vi har et stort etterslep på fylkesveier og spesielt med tanke på kritisk infrastruktur som omkjøringsveier eller militære forflytninger må både fylkesveiene og de tilhørende broene vedlikeholdes og eventuelt oppgraderes.

Fergene er en del av kystens fylkesveier og her må gratis ferger fullfinansieres, og elektrifiseringsutgiftene må kompenseres.

Dekningsgraden til integreringstilskuddet faller

I statsbudsjettet er det foreslått at integreringstilskuddet i 2026 skal videreføres på nominelt samme sats som i 2025. Det er anslått at tilskuddet i 2024 dekket knappe 91 prosent av kommunenes utgifter. Det betyr at kommunene vil få dekket under 90 prosent av sine utgifter til flyktninger i 2026. Det vil trolig redusere kommunenes vilje og evne til å bosette flyktninger. Det er uheldig fordi bosettingsbehovet nå ser ut til å øke igjen. Kommuner som er vertskommuner for asylmottak, melder også om et økende behov for tilrettelegging i skole og flere mennesker med større helseutfordringer i mottakene. Landsstyret forventer at kommunenes kostnader ved å ta imot flyktninger fullfinansieres av staten. I tillegg må kommunenes evne til å tilby språkopplæring styrkes.

Styrket sivil beredskap må finansieres

Den spente sikkerhetspolitiske situasjonen gjør at forsvarsbudsjettet må styrkes. Men i totalforsvaret er det viktig at også den sivile beredskapen styrkes, og her er kommuner og fylkeskommuner førstelinjen. Det er blant annet økt behov for midler til vedlikehold og investeringer i fylkesveinettet og kommunale veier, slik at de tåler transport av tungt utstyr. Det vil også være behov for økte midler til investeringer og drift for å håndtere konsekvensene av mer ekstremvær. Det er også viktig å tenke sivil beredskap i forhold til helse, utdanning og sosiale tjenester som er viktige ansvarsområder som kommuner og fylkeskommuner har. Kommuner og fylkeskommuner har en avgjørende viktig rolle i å skape motstandsdyktige lokalsamfunn som står imot hybride trusler og som sikrer tillit til myndigheter og forebygger polarisering. I en mer usikker verden trenger vi sterke og trygge lokalsamfunn som er inkluderende og forutsigbare.

Kostnadene til pensjon i private barnehager må fullfinansieres

Stortinget har bedt regjeringen innføre og finansiere en søknadsordning for dekning av reelle pensjonskostnader i private barnehager fra 2026. Regjeringen har i høringsnotatet anslått at dette kan øke kommunenes kostnader med 2-3 milliarder kroner. KS' landsstyre forutsetter at kommunesektorens merkostnader dekkes fullt ut fra innføringstidspunktet, i tråd med Stortingets vedtak.

Kommunesektorens frie inntekter må økes

KS' landsstyre oppfordrer Stortinget til å øke de frie inntektene til kommunene og fylkeskommunene i sin behandling av statsbudsjettet. Det er nødvendig for at kommuner og fylkeskommuner skal tilby velferdstjenester på samme nivå som i dag. Det dreier seg om helse og omsorg, barnehage, skole, barnevern og miljøvennlig kollektivtransport. Og det dreier seg om nok ressurser til å planlegge for en god samfunns- og arealutvikling lokalt og regionalt til beste for både innbyggere, næringsliv og miljø. Et nest-best løsning er å styrke tilskuddsordninger som bidrar til endring og omstilling i kommuner og fylkeskommuner. Det gjelder for eksempel helseteknologiordningen, rekrutterings- og samhandlingsmidler og ordninger som klimasats og natursats.